

A Fiumei úti sírkert piarista emlékei

Koltai András – Szekér Barnabás

A Fiumei úti sírkert piarista emlékei

Piarista Rend Magyar Tartománya
Budapest, 2021

A képek forrása:
Piarista Múzeum, Budapest
valamint

Archivio Generale delle Scuole Pie (29), Budapesti Műszaki és
Gazdaságtudományi Egyetem Levéltára (48), fortepan.hu (44)
Magyar Nemzeti Galéria / Wikimedia Commons (43), Petőfi
Irodalmi Múzeum (50), Piarista Rend Magyar Tartománya
Központi Könyvtára (39), Piarista Rend Magyar Tartománya
Központi Levéltára (11), Tomory Lajos Múzeum (40),
Wikimedia Commons (46, 47)

Portréfestők:
Barabás Miklós, 1860 (39), Huber István 1928 (26),
Lotz Károly, 1870 körül (43)

Kiadja: Piarista Rend Magyar Tartománya
Felelős kiadó: Szakál Ádám SchP tartományfőnök
Készült a Piarista Rend Magyar Tartománya
Központi Levéltárában

ISBN 978-615-5934-12-4

TARTALOM

Budapest és a piaristák.....	7
Piaristák a sírkertben.....	11
A régi piarista sírbolt ③.....	11
Szepesi Imre	14
Horváth Cyrill	14
Lévay Imre	16
Pivár Ignác.....	17
Csaplár Benedek.....	18
Ormándy Miklós	19
Magyar Gábor	20
Prónai Antal	21
Az új piarista sírbolt ⑥.....	22
Purgstaller József	25
Takáts Sándor	26
Friedreich Endre.....	27
Schütz Antal.....	28
Zimányi Gyula.....	29
Forrai István.....	30
Sík Sándor.....	31
Tomek Vince.....	32
Jallosics Endre sírja ④.....	33
Szabóky Adolf sírja ⑭.....	35
Zilahy-Somogyi család sírboltja ⑤.....	37
Mándoki Ernő.....	37
A piaristák nevesebb budapesti tanítványai a sírkertben.....	39
Forinyák Géza ①.....	39
Eötvös Loránd ②.....	40
Manno Miltiades ⑦.....	41
Lotz Károly ⑧.....	42
Antall József ⑨.....	43
Hevesy György ⑩.....	46
Hüttl Hümér ⑪.....	47
Hüttl Dezső.....	48
Vörösmarty Mihály ⑫.....	49

Szerb Antal 13.....	50
További érdekes budapesti piarista diákok.....	51
Más piarista iskolák diákjai.....	52
Névmutató.....	54
Térkép.....	58

BUDAPEST ÉS A PIARISTÁK

Pest első gimnáziumát a városi tanács alapította 1717-ben. A város lakói azt szerették volna, hogy fiaiknak ne kelljen följárniuk a budai jezsuita gimnáziumba. Ezért ahhoz a szerzetesrendhez fordultak, amely elsődleges hivatásának a tanítást tartotta.

Az ingyenes oktatást nyújtó Kegyes Iskolákat egy spanyol pap, Kalazanci Szent József (José de Calasanz, 1557–1648) alapította Rómában, a 16. század legvégén. Az első ingyenes elemi iskola tanári karából az évek során szerzetesi kongregáció, majd szerzetesrend nőtt ki, amely 1616-ban már Rómán kívül is megtelepedett, majd 1666-ban Magyarországon is gimnáziumot nyitott. 1717-ben a piaristák már az ország hét városában tanítottak, és azt tervezték, hogy Pesten, az ország még szegényes, de már rohamosan fejlődő központjában egy országos jelentőségű oktatási és lelkipásztori központot építsenek ki. Tervük évtizedek múlva, és megváltozott körülmények között, de valóra vált.

Az első piaristák 1717. november 4-én költöztek be első pesti házukba, amely a belvárosi plébániatemplom szentélye és az akkori városház között (tehát a mai Sapientia főiskola helyén) állt. Goldperger Lipót házfőnök és Demka Sándor iskolai prefektus vezetésével ott kezdték meg a tanítást november 6-án. A következő évben Lenner János bíró megvásárolta számukra a jezsuiták üresen álló pesti rezidenciáját, a Kis (Galamb) utcában. Ott nyílt meg 1718 őszén a gimnázium két felső osztálya, a poétika és a retorika is, és ott rendezték az első diákszínpadi előadást is 1719 júliusában. A gimnáziumi osztályok mellett 1743-tól a piaristáknál már a kétéves filozófiai tanfolyamot (tehát az akkori egyetemi bölcsészkart) is elvégezhettek a diákok, ahol az országban elsőként tanulhattak kísérleteken alapuló, új szemléletű természettudományt, Gottfried Wilhelm Leibniz, Christian Wolf és Isaac Newton szellemében.

A megnövekedett diáklétszám miatt a rend 1755-ben megvásárolta a Városház tértől a Duna-partig húzódó tágas telket, amelyen a Johann Heinrich Dietrich (von Glöckelsberg) császári tábornok által 1698–1703 között építtetett egyemeletes palota állt. Cörver János provinciális erre a helyre impozáns

barokk épületet tervezett, amely templomot és könyvtárat is magában foglalt volna „a köz javára és a város díszére”. Ebből azonban csupán a plébániatemplom felé eső kétemeletes szárny készült el 1758 és 1762 között. Ide költözött 1762 novemberében a tartományfőnökség és a rendház. Az iskolai osztályok a régi Glöckelsberg-palota emeletén kaptak helyet, és ott szentelték föl 1761-ben a Kalazanci Szent József tiszteletére szentelt kápolnát is.

Az 1777. évben érvénybe lépett állami tanügyi rendelet, a *Ratio educationis* után mind az öt (1806-tól az új tanrendszernek megfelelően hat) gimnáziumi osztály külön tanárt kapott. Bár a filozófiai tagozat 1784-ben megszűnt, hogy ne adjon a Pestre költöző egyetem bölcsészkarával párhuzamos képzést, de a gimnázium lassanként az ország első iskolái közé emelkedett. A reformkorban padjaiban ült Vörösmarty Mihály, Bajza József, Katona József, Nikolaus Lenau és Petőfi Sándor is.

Az 1848/1849. évi szabadságharc után ismét átalakult a magyar iskolarendszer. Ennek megfelelően a pesti hatosztályos gimnázium is nyolcosztályossá bővült, az 1850-től induló 7. osztállyal. 1851-ben már meg is tartották az első érettségi vizsgát 143 (még más iskolából jelentkező) tanulóval. Horváth Cirill igazgató az 1850-es évek önkényuralma alatt is megőrizte az iskola magyar jellegét, a tanítás néhány tárgy kivételével, a tanügyi kormányzat germanizáló rendeletei ellenére is magyarul folyt.

Az iskola bővülése miatt a tartományfőnökség 1862/1863-ban Gottgeb Antal építómesterrel egy háromszintes kereszt-szárnyat építtetett föl a rendház addigi udvarán. Hamar kiderült azonban, hogy a bővítés ellenére a pesti piarista épületegyüttes nem tekinthető befejezettnak. Az átalakítást nemcsak a rend 1895-ben létrehozott teológiai és tanárképző főiskolája, a Kalazantinum méltó elhelyezése indokolta, hanem a pesti belváros szívének teljes újrendezése is. Miután tehát 1898 és 1903 között fölépült Erzsébet-híd, és 1900-ban lebontották a régi városházát, a város és a rend 1911-ben megegyeztek, hogy a piaristák kapják meg a lebontott városháza helyét, valamint a Városház teret, tehát a Kötő (Piarista) utca, Váci utca, Eskü (Szabadsajtó) út és Galamb utca által határolt területet. Erre a telekre piarista rend a gimnázium egykori nő-

vendéke, Hüttl Dezső tervei szerint emeltette 1913 és 1917 között a ma is álló ötemeletes épületet, amely alatt a Kígyó utca folytatásában széles, árkádos átjáró nyílik a Duna felé. A Kalazantinum 1916 szeptemberében, a gimnázium 1917. február 14-én, a rendház pedig tavasszal költözött be az új épületbe. Az építkezés befejezéseként 1918. október 19-én Várady L. Árpád kalocsai érsek szentelte föl a piarista kápolnát.

A régi és az új piarista ház az ország egyik legjobb gimnáziumához méltó épület volt. A 20. század elején olyan kiváló szakemberek tanítottak benne, mint Schütz Antal teológus, Sík Sándor irodalomtörténész, Balanyi György történész vagy Öveges József fizikus. Olyan iskola volt ez, amely a 19. és 20. században tudósok, művészek, államférfiak, diplomaták, katonatisztek, püspökök és papok hosszú sorát adta az országnak, köztük például két Nobel-díjast (Hevesy György, Oláh György), az ország hét miniszterelnökét (Bittó István, Wenckheim Béla, Khuen-Héderváry Károly, Károlyi Gyula, Imrédy Béla, Teleki Pál, Antall József), és olyan művészeket, mint Szerb Antal, Ottlik Géza, Szabó Zoltán, Örkény István és Pilinszky János). Sokuk számára a Vörösmarty önképzőkör felolvasóülései és pályázatai jelentették az első nyilvános sikert, de itt működött az ország egyik első és legnagyobb cserkészcsapata, a Sík Sándor alapította 2. sz. BKG, és az öregdiákok szövetségének anyagi támogatásával az iskolának 1936-tól sporttelepe is volt a budai Svábhegyen.

Budapest ostroma során a piarista ház a frontvonalba került, a tetőzet egy része elpusztult, majd alig fejeződött be a károk helyreállítása, 1948 nyarán a kommunista hatalom államosította az addigra 12 osztályossá fejlesztett iskolát, amely két évig az állami Ady Endre Gimnáziumként működött.

Az 1950-ben aláírt „megegyezés” értelmében ugyan ismét megnyílhatott a (négyosztályos) piarista gimnázium, de a rendnek a kommunista hatalom követelésére el kellett hagynia épületét. A rendház, a gimnázium és a Kalazantinum is 1953-ban a Szent Szív Társaság (Sacré Coeur) egykori Mikszáth Kálmán téri házába költözött. A régi piarista épületet az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) bölcsészkarja foglalta el.

A Mikszáth téren működő piarista gimnázium hírnevét elsősorban nagyszerű tanáregyéniségei adták. Ezekben az években ugyanis az erőszakkal két iskolába beszorított rend megtehette, hogy legkiválóbb tanárait helyezte ide. Pogány János (matematika), Medvigy Mihály (hittan), Kovács Mihály (fizika), Jelenits István (irodalom, hittan) és társaik a diktatúra évtizedeiben is képesek voltak arra, hogy a tudást a hittel együtt adják át diákjaiknak.

Az 1990. évi rendszerváltozás után hamarosan nyilvánvaló lett, hogy a budapesti piarista gimnázium élete ismét a Váci utcai épületben fog folytatódni. Erre azonban hosszú éveket kellett várni. Eközben 1995-től az iskola hatosztályos gimnáziummá nőtt. Végül az ELTE 2001-ben hagyta el a házat, majd a felújított déli szárnyba 2003 januárjától a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola költözött. A lelakott északi szárny átalakításához azonban sokáig hiányzott a pénz. Végül Golda János tervei szerint, több évig tartó munkával újult meg a piarista székház, amelybe 2011-ben a gimnázium költözött. A diákok és tanárok május 16-án – csakúgy, mint közel száz évvel korábban, 1917-ben – díszmenetben vonultak át a régi iskolából a felújított Váci utcai épületbe. A szintén megújult kápolnát 2011. szeptember 2-án áldotta meg Erdő Péter esztergomi érsek, többek között Orbán Viktor miniszterelnök jelenlétében.

PIARISTÁK A SÍRKERTBEN

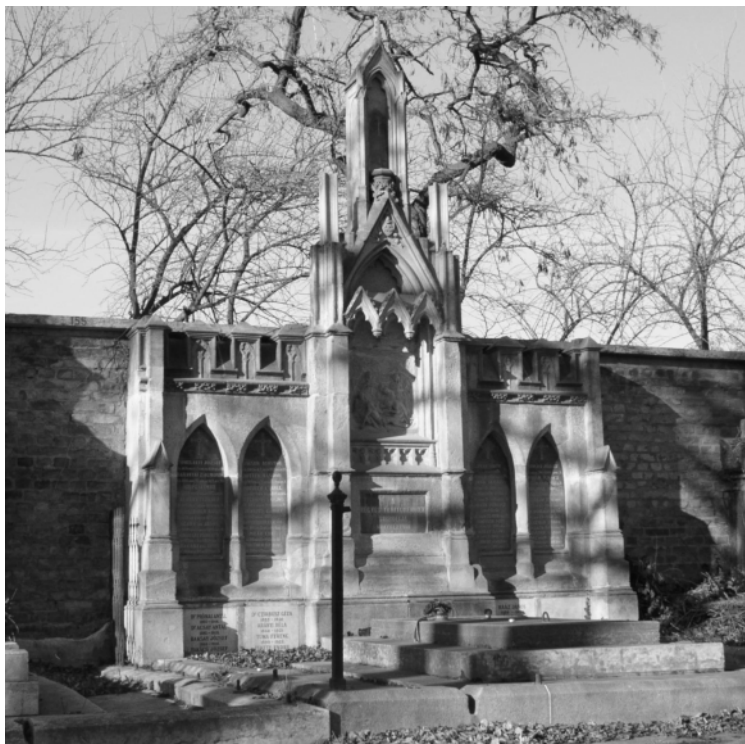
A RÉGI PIARISTA SÍRBOLT 3

Hol található? A Fiumei úti főbejáratától bal felé, az északi fal mellett (Steindl Imre út), a 9. parcellánál (FM/BAL/1/155).

A pesti piaristák kezdetben a belvárosi templom kriptájába temkeztek, egészen 1870-ig, amikor az „hatóságilag eltiltott”. Ekkor a rendház az 1849-ben megnyitott Kerepesi úti temetőben (Neuer Friedhof, Kerepescher Friedhof) létesített saját kriptát (sírboltot). A temetőt 1923 után inkább Fiumei úti temetőnek (1957 és 1990 Mező Imre út temetőnek) hívták. A piaristák síremlékét Gottgeb Antal építómester emelte 1878-ban, neogótikus stílusban. Ennek is köszönhető, hogy az architektúra mind arányait, mind minőségét tekintve jelentősebb, mint

Gottgeb Antal terve, 1878

a szobrászati rész. Tetején gótikus tornyocskák között Szűz Mária és két angyal szobrát, alattuk pedig egy Krisztus sírba tételét ábrázoló domborművet helyeztek el, amelyek terrakotából készültek.

A sírboltba utoljára 1929-ben temettek, ekkor betelt, de 1948-ban ide helyezték át Horvát Sándor (1844–1909) nyitrai házfőnök csontjait, akit eredetileg a temetőben található családi sírboltba temettek.

A síremléket 1940 tavaszán és nyarán Thomek István szobrászművész restaurálta, aki a régi fekete olajfesték helyett sárgás-szürkére festette, a tönkrement terrakotta részeket műkőre cserélte, a neveket tartalmazó márványlapokat pedig újracsiszolta, és üveggel vont be. A szobrok és az üveglapok azóta elvesztek. A síremléket 2021-ben a Nemzeti Örökség Intézete újíttatta föl. Ennek során faragott köveit megtisztították,

sótlanították, anyaghibáit pótolták, és feliratait újravesték. Kriptarészének rendberakása után új, eredeti anyagával megegyező márvány fedőlapot kapott.

Itt nyugszanak

Chmelányi József (1835–1870)

Baranyai Zsigmond (1814–1871)

Szepesi Imre (1811–1875)*

Albert Ferenc (1849–1876)

Schirkuhuber Móric (1807–1877)

Szaiff János (1807–1877)

Somhegyi Ferenc (1813–1879)

Makara János (1816–1879)

Jaeger Ágoston (1807–1884)

Kottek Nándor (1818–1884)

Horváth Cyrill (1804–1884)*

Petlanovits Lajos (1813–1886)

Békeffy Károly (1813–1887)

Rappensberger Kajetán (1813–1889)

Polák Ede (1896–1992)

Trautwein János (1819–1993)

Léovay Imre (1842–1895)*

Beck Alajos (1848–1895)

Horváth György (1876–1897)

Frank Ferenc (1842–1898)

Horváth Pius (1819–1901)

Dékay Lajos (1864–1902)

Schmidt Ágoston (1845–1902)

Andrási József (1881–1905)

Pivár Ignác (1843–1905)*

Hajnal Imre (1851–1905)

Csaplár Benedek (1821–1906)*

Adorján Jenő (1878–1907)

Horvát Sándor (1844–1909)

Kalmár Endre (1823–1910)

Ormándy Miklós (1846–1911)*

Magyar Gábor (1842–1912)*

Prónai Antal (1871–1914)*

Acsay Antal (1861–1918)

Baksay József (1863–1918)

Takács József (1848–1920)

Czirbusz Géza (1853–1920)

Arányi Béla (1844–1921)

Tuma Ferenc (1899–1922)

Fekete Endre (1844–1923)

Haáz János (1856–1924)

Titz Antal (1867–1926)

Hám Antal (1865–1927)

Szölgyémy János (1852–1929)

(a *-gal jelöltekről alább külön életrajz olvasható)

Szepesi Imre

- Léva, 1811–Budapest, 1875
- latin–görög, igazgató, karvezető

A lévai piarista gimnáziumból lépett be a rendbe. Tanári pályáját Privigyén és Kiszzebenben kezdte, Budán folytatta, majd 1842-től Vécsey Miklós szatmári főispán fiait nevelte Bécsben és a Szatmár megyei Sárközön. Az alkoholizmus ott tapasztalt pusztító volta miatt „mérsékegyelet” szervezett, és beszédek tartott, amelyek nyomtatásban is megjelentek. 1848-tól a pesti piarista gimnáziumban tanított, főként német, latin és görög nyelvet.

1861-től 1864-ig igazgatóként állt a pesti gimnázium élén. Eközben – főként az iskolai értesítőkből megjelent ógörög tanulmányainak köszönhetően – 1858-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagnak választotta. 1865-től a pesti egyetemen tanított latin irodalmat és „írástani gyakorlatokat”. A latin irodalmat nem csak tanította, hanem művelte is, ünnepi alkalmakra írt „classical zamatú” költeményeket. Maga vezette a pesti gimnázium „dalárdáját”, a diákok számára pedig ima- és énekeskönyveket állított össze. Élete végén, 1869-ben elemi leányiskolát és óvodát alapított szülővárosában, amelynek vezetését a szatmári irgalmas nővérekre bízta.

Horváth Cyrill

- Kecskemét, 1804–Budapest, 1884
- filozófus, igazgató, tartományi asszisztens, egyetemi tanár

Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában kezdte, de szülei később Budára, majd Privigyére küldték, hogy a német és a szlovák nyelvvél is megismerkedhessen. Mindhárom város-

ban a piaristáknál tanult, és Privigyéről 1820-ban be is lépett a rendbe. Növendék-ként filozófiai doktorátust szerzett a pesti egyetemen (1825), ami azok számára volt kötelező, akik e tudomány oktatására készültek. 1829-ben a rend szegedi líceumának filozófiai katedrájára került, ahol egy bő évtizedig logikai, metafizikai és etikai előadásokat tartott. A nemzeti nyelvű költészet is foglalkoztatta.

Számos alkalmi vers mellett több antik és magyar történelmi tárgyú drámát írt. Ez nyitotta meg számára 1834-ben a Magyar Tudományos Akadémia ajtaját is, amelynek pályázatán egy tragédiája (Tirus) második díjat nyert.

1843-ban a szegedi líceum igazgatója lett, 1847-ben tartományi asszisztenssé választották, az 1848. évi „reformkáptalanon” a rendtartomány élére állított Purgstaller (Palotai) József pedig titkárának kérte fel. Így Pestre került, ahol 1849 őszén rábízták a pesti piarista gimnázium igazgatását. Hatósági és társadalmi nyomás között egyensúlyozva kilenc éven át vezette az iskolát, amelyben sikerült megőrizni a magyar tanítási nyelvet. Magyar és filozófiát is tanított, ám a nyelvkérdés miatt végül 1858-ban lemondott.

Egyéves szegedi kitérő után újra Pesten volt. 1860-ban helyettes, aztán 1863-ban rendes tanárrá nevezte ki az uralkodó a pesti egyetem filozófiai tanszékére. Abban az időszakban, amikor Horváth „főfoglalkozásként” különböző intézményeket vezetett, az Akadémia volt filozófiai előadásainak és publikációinak fóruma.

Korának gyermekeként leginkább a filozófiai rendszerek felépítése, a köztük lévő látszólagos ellentétek feloldása és meghaladása érdekelte, abban a meggyőződésben, hogy mind ugyanarról a valóságról tanúskodnak. Halálakor a filozófusok hazai közléte szinte apafiguraként búcsúztatta, hiszen szinte

mindannyiuknak tanára volt, de mivel rendszeralkotó „nagy művet” nem írt, hosszabb távon a neve nem került be a kanonikus magyar filozófusoké közé.

Lévay Imre

- Makó, 1842–Budapest, 1895
- német–latin–görög, igazgató, házfőnök, tartományfőnök

Szűcsmester fiaként lett a temesvári püspöki szemináriumban lakó és a piaristáknál tanuló kredenciárius (szolgáló) diák, majd piarista papnövendék. Ekkor választotta apja neve (Kozák) helyett édesanyja családi nevét (Lévay). 1865-ben Vácott kezdett tanítani, majd 1867-ben Pesten folytatta. „Egész alakja mintegy visszatükröztette azt a belső harmóniát, amelyre ő egész életén át törekedett” – emlékezett vissza egyik tanítványa. Önművelési

elveit nyomtatásban is közrebocsátotta *Kalobiotica* vagy a *szépélettan vázlata* (1872) címmel. 1874-ben veszprémi házfőnökké és igazgatóvá nevezték ki. Itt kezdett foglalkozni a helyi közélet jobbításával. 1876 nyarán – rendtársai segítségével – elvállalta a Veszprém című „megyei hivatalos heti közlöny” szerkesztését, 1884-ben pedig Veszprémi Közlöny néven katolikus hetilapot indított.

1887-ben a budapesti gimnázium igazgatója lett, és megszervezte a *Katholikus Kört*, azzal a céllal, hogy kaszinó-jellegű társas összejövetelekkel, jótékonykodással és tanácsadással segítsék a katolikusok társadalmi érdekeit. 1891 nyarán a magyar piaristák tartományfőnökükké választották. A növendéknevelés megújításán, a két Kalazantinum alapításán túl más „józan reformokra” már nem maradt ideje.

Pivár Ignác

- Csobánka, 1843–Budapest, 1905
- természetrajz–kémia, fogyatékkal élők pedagógusa

Édesapja Csobánkán, majd Vácott művelte szőlőjét. Szegénységük miatt csak 18 éves korára végezte el a váci piarista gimnázium alsó négy osztályát, mint gróf Crouy Frigyes gyermekeinek korrepetitora. Ezután jelentkezett a piarista rendbe. A gimnáziumot 1866-ban Kolozsvárott fejezte be, ahol rögtön a 2. osztály tanára lett. 1879-ben a novíciusok promagisztere lett Vácott, és 1883-ban elvállalta,

hogy hittant tanít a siketnémák ottani intézetében. Megismerte a korabeli „német módszert”, amely a jelbeszéd helyett a szájról olvasás és az érthető beszéd tanítását helyezte előtérbe.

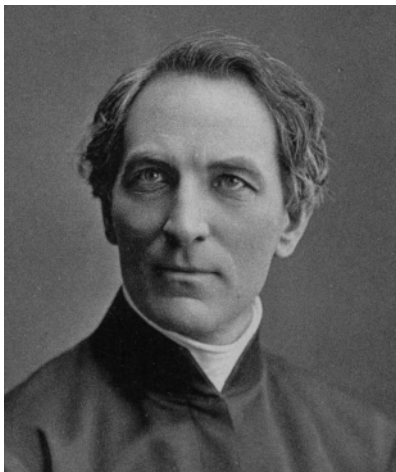
1892-ben a minisztérium őt nevezte ki a siketnéma intézet igazgatójává. Bevezette a közös, hangos imádságot és házi munkákra osztotta be a növendékeket, sőt ezekben ő maga is jó példával járt elől.

1895-ben a minisztérium a budapesti vakok intézete igazgatójának nevezte ki. Az intézet jellegét alapvetően átalakította azzal, hogy felnőtt fiatalok helyett 8-10 éves gyereket vett föl, és az addig szinte kizárólagos zeneoktatás mellett más iparos mesterségek oktatását is bevezette. Ő vezettette be az oktatásban az addig csak kísérletileg használt a Braille-írást. Még megérte, hogy 1904-ben az intézet a Király utcából (a mai Zeneakadémia helyéről) a Városliget mellé költözött.

Csaplár Benedek

- Dunaszerdahely, 1821–Budapest, 1906
- latin–görög–német, igazgató, rendtörténész

A gimnáziumot nagyszombati és pozsonyi bencések-nél végezte, 1836-ban mégis inkább piarista lett. Tanári működését 1838-ban Privigyén kezdte, majd az 1848. évi forradalom alatt a rend budai gimnáziumában tanított görög nyelvet. 1853-tól a szegedi gimnázium tanára, majd 1867-től a tatabányai gimnázium igazgatója volt, végül 1870-től haláláig Budapesten élt a magyar piarista rendtartomány

hivatalos történetírójaként, azzal a feladattal, hogy megírja a magyar piarista rendtartomány történetét. Bár ehhez sok adatot gyűjtött és másolt, tervezeteket készített, és fontos előkészítő tanulmányokat írt, a teljes munka nem készült el.

A Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Történelmi Társulat tagjaként jelentős tudományos közéleti tevékenységet fejtett ki. Rendházi szobájában, amely „kicsiben az ős chaosznak képmása volt”, gyakran fölkeresték tanácsért rendtársai, diákjai, tudósok és művészek. Cikkei jelentek meg a helyi és országos lapokban. Szegeden ő kezdeményezte többek között az árvaház alapítását, a talajviszonyok rendezését és Dugonics András szobrának fölállítást.

Halálát egy anarchista munkás okozta, aki a budapesti rendház előtti sétája során megütötte és fellökte.

Ormándy Miklós

- Ipolytölgyes, 1846–Budapest, 1911
- természetrajz–vegytan

Az esztergomi bencés gimnáziumban szerzett érettségi bizonyítvánnyal lépett be 1868-ban a piarista rendbe, ahol tipikusnak mondható pályát futott be: a rend számos gimnáziumában tanított Temesvártól Nagykanizsáig néhány évet, végül 1901-től haláláig a budapesti gimnázium tanára maradt. Rendtársai közül a botanika iránti elkötelezettsége emelte ki. Az első olyan piarista generációhoz

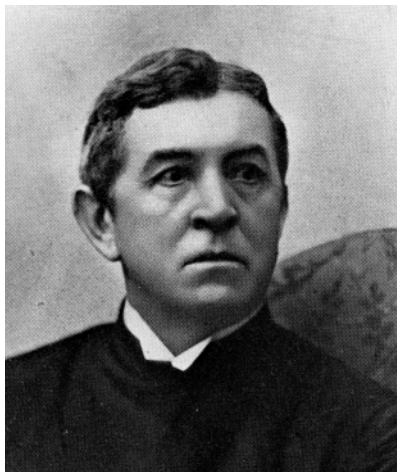
tartozott, amely már egyetemen tanulta tanári szaktárgyait, így Kolozsvárott, természetrajz–vegytan szakos tanárjelöltként tehette közzé Apáczai Csere János *Magyar Encyclopaediájának* botanikai részéről írott elemzését. Később mikroszkópos növényanatómiai megfigyeléseket és növénykultúra-történeti tanulmányokat publikált, amelyek közül a legkomplexebb *A kender természetrajza* (1889) című monográfiája.

Budapesti tanárként a tankönyvírásba is bekapcsolódott, majd utolsó éveiben szépirodalmi stílusú, szórakoztató, a nagyközönséget a növények világába kalauzoló történetgyűjteménnyel koronázta meg kutatói és tanári életművét (*A virágok beszélnek* 1909; *Mesék virágokról*, 1911).

Magyar Gábor

- Kiskunfélegyháza, 1842–Budapest, 1912
- történelem–földrajz, igazgató, tartományfőnök

Egyszerű szülők gyermeke volt, akinek a szegedi piarista gimnáziumból vezetett az útja a rendbe. Fialtanárként 1868-ban került vissza Szegedre, és három évtizeden át ott maradt, neve egybeforrt egykori középiskolájával. Előbb történelmet és földrajzot tanított, majd 1873-ban igazgató lett. 26 éven át, 1898-ig viselt hivatalának ideje a gimnázium aranykoraként maradt fenn az emlékezetben.

Ezalatt épült újjá a nagy árvíz után maga a város is, benne a piaristák új épületével (ma a Szegedi Egyetem Természettudományi Kara használja), de Magyar személye is nagyban hozzájárult az iskola népszerűségéhez. Kivételes tanáregyenység volt. Tanítványai idős korukban is „szinte kalaplevéve beszélnek Róla, és még ma is rebbenőszemű kis diáknak érzik magukat, valahányszor ... nevét hallják. ... Ő egymaga volt a Középiskola. Mondják, hogy történelem óráin tanulták szeretni a hazát nemcsak a magyarok, hanem a svábok, a bunyevácok és a rácok is. ... Mondják, hogy művésze volt a büntetésnek is. Művésze volt, mert büntetése senkit sem tett a rosszban megátalkodottá, és fenyítésének keserű emléke nem maradt. ... De mindez nem sokat mond értékeiről: a nevelés karizmája működött benne” – írta 1942-ben rendtársa, Megyer József. 1893-ban megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét, a magyar piaristák pedig 1900-ban tartományfőnökükké választották. Élete utolsó 12 évét e tisztségben töltötte. Ezalatt egyesült újra a II. József idején elszakított és azóta saját útját járó magyar rendtartomány az egyetemes piarista renddel.

Prónai Antal

- Lissó, 1871–Budapest, 1914
- latin–magyar, tartományi konzultor, irodalomtörténész

Diákként ismerkedett meg a piaristákkal. Előbb a szülőfalujához közeli Selmezbányán, majd Léván járt gimnáziumba, és 1889-ben lépett be a rendbe. 1895-ben Budapesten kezdett tanítani, amely pályája egyetlen állomáshelye maradt. 1897-ben tartományfőnöki engedéllyel Rómában kutathatta – elsőként a magyar piaristák közül – a rendalapító Kalazanci Szt. József levelezését, és érte-

kezést írt az első piarista iskolákról (*Piarista iskolák kezdete*, 1899).

Elkötelezett pedagógus volt, aki vallotta és élte, hogy a tanár célja a „jellemes ember” nevelése, és hogy „szárnyakat kell adni az ifjúságnak, s nem elfojtani lelkesedése tüzeit a tantárgyak ijesztő tömegével.” Diákjai piarista öntudatát megerősítendő összeállította a *Piarista deák kis kalauzát*, amely a rendről és neves tanítványairól tartalmazott kis történeteket és alapvető információkat. A *Kalauz* 1945-ig (többször átdolgozva) hét kiadást ért meg, valószínűleg a korszak minden piarista diákja találkozott vele.

Prónai számos tankönyvet is írt gimnáziumok, polgári iskolák és tanítóképzők számára. A *magyar irodalom története* (1910–1911) Sík Sándor és társai által átdolgozva a 20. század közepéig meghatározó maradt az irodalomtanításban. A Katolikus Tanáregyesület tagjaként az egyesület *Magyar Középkisiskola* című lapjának szerkesztője is volt (1908–1913), és életre hívott egy latin nyelvű ifjúsági folyóiratot (*Juventus*, 1910). Irodalomtörténészként saját rendje drámaíróinak hagyatékában mélyült el. Doktori disszertációjában Simai Kristóf műveit elemezte

(1895), majd a Dugonics Társaság pályázatára megírta a névadó első alapos életrajzát (*Dugonics András élete*, 1903). 1912-ben rendtársai tartományi konzultorrá választották, és a tartományfőnök titkára lett. Pályáját agydaganat okozta korai halála törte ketté 42 éves korában.

AZ ÚJ PIARISTA SÍRBOLT 6

Hol található? A Kossuth-mauzóleum mögött induló út (48-asok útja) vonalában, annak végén, a hátsó temetőfal mellett (Mechwart András út) található (FM/JOBB/1/512). Vele szemben található a jezsuita rend sírboltja.

Miután a rend budapesti sírboltja kezdett megtelni, 1928-ban a piaristák egy új ikersírbolt-helyet vásároltak. A síremlék 1932-re készült el Hüttl Dezső tervei szerint, Seenger Béla kőfaragó vállalata kivitelezésében. Antik templomot formált, négy oszloppal és timpanonnal. 1944. június 27-én azonban bombatalálatot kapott (mivel a falon túl nem messze található a Keleti-pályaudvarra vezető vasútvonal), és összeomlott. Amikor 1948-ban Jaeger Tamás építómester rendbe hozta, egyedül a timpanon címeres zárókövét állították föl, a többi kőtömböt

Sótonyi István temetése, 1982

halomba rakták, a falra pedig új márványtáblák készültek az eltemetettek névsorával.

A sírbolt a kommunista diktatúra éveiben, 1952-től alig volt használatban, mert eleinte a temető fölszámolását tervezték, 1957-től pedig nem lehetett benne egyházi szertartást végezni.

Ezért a Budapesten elhunyt piaristákat a rákoskeresztúri Új Köztemetőben vagy a Farkasréten temették el.

1976-ban Schmidt Gusztáv kőfaragómester a megmaradt darabokból új síremléket épített, amelyre fekete gránit kereszt került, a régi sírbolt törött oszlopaiból pedig a pusztulásra emlékeztető mellvédet alkottak. Mivel a sírboltban még volt hely, 1980-ban (nyilvános egyházi szertartás nélkül) ide hozták a Farkasréti temetőből Schütz Antal, Zimányi Gyula és Sík Sándor, majd Forrai István, 1981-ben Egerből pedig Szinger Kornél hamvait. 1982-ben a Farkasréten végzett beszentelés után csendben ide helyezték Sótonyi Istvánt is, aki a sírbolt újjáépítésének fő támogatója volt. Végül 1986-ban már egyházi szertartással temethették ide a Rómában elhunyt Tomek Vince generálist és 1991-ben Albert István tartományfőnököt.

A sírboltra 2015-ben Ruppert József, a piarista sírok gondnoka tette föl a hatodik márványtáblát. Ezen Purgstaller József neve szerepel, akinek maradványait 1935-ben hozták ide a fölszámolt tabáni temetőből. A síremlék szintén a Nemzeti Örökség Intézete közreműködésével újult meg 2021-ben, amikor letisztították, feliratait újravesték és a fedőlapok környezetét újraburkolták.

Itt nyugszanak

<i>Purgstaller József (1806–1867)*</i>	<i>Hénap Tamás (1859–1934)</i>
<i>Maywald József (1849–1911)</i>	<i>Bartha György (1877–1935)</i>
<i>Balla László (1896–1917)</i>	<i>Bontó József (1866–1935)</i>
<i>Károlyi János (1875–1928)</i>	<i>Kőrösi Albin (1860–1936)</i>
<i>Wagner Antal (1863–1929)</i>	<i>Miskolczy István (1881–1937)</i>
<i>Galambos Károly (1893–1930)</i>	<i>Orbán János (1887–1937)</i>
<i>Majtényi Géza (1877–1930)</i>	<i>Perényi József (1871–1938)</i>
<i>Német Károly (1873–1930)</i>	<i>Hannig István (1873–1939)</i>
<i>Sinkovits Ferenc (1866–1930)</i>	<i>Schandl Miklós (1866–1939)</i>
<i>Bartos József (1853–1931)</i>	<i>Sebes Ferenc (1883–1941)</i>
<i>Krizsala Ferenc (1899–1931)</i>	<i>Hantó Gyula (1898–1942)</i>
<i>Vidákovits Dániel (1878–1932)</i>	<i>Tihanyi Béla (1887–1944)</i>
<i>Bóna Pál (1906–1932)</i>	<i>Para Imre (1884–1948)</i>
<i>Takáts Sándor (1860–1932)*</i>	<i>Kolosváry Lajos (1883–1949)</i>
<i>Füves Jenő (1906–1933)</i>	<i>Pogor Ödön (1887–1950)</i>
<i>Simonides István (1863–1933)</i>	<i>Szinger Kornél (1863–1950)</i>

Medveczky János (1866–1951)
Tőkés Lajos (1873–1951)
Friedreich Endre (1878–1952)*
Karl János (1891–1956)
Eberhardt Béla (1870–1957)
Schütz Antal (1880–1953)*

Zimányi Gyula (1879–1953)*
Forrai István (1928–1960)*
Sík Sándor (1889–1963)*
Sótonyi István (1896–1982)
Tomek Vince (1892–1986)*
Albert István (1907–1991)

(a *-gal jelöltekről alább külön életrajz olvasható)

Purgstaller József

- Kőszeg, 1806–Buda, 1867
- filozófus, igazgató, házfőnök, tartományfőnök, egy. tanár

Kőszegen született, apja szabómester volt. Tanulmányait a helyi gimnáziumban végezte, amelyet 1815-től vettek át a piaristáktól a bencések. Ő 1822-ben mégis a piarista rendbe lépett. A filozófiát Kolozsvárra, a teológiát Nyitrán és Szentgyörgyön, a rendi stúdiumon tanulta, de mindkettőből doktorátust szerzett a pesti egyetemen 1827-ben, illetve 1832-ben. 29 éves korában már a váci piarista líceumban tanított filozófiai tárgyakat (logika,

metafizika, etika). Magyar nyelvű filozófiai összefoglalásának (*Bölcsészet elemei*, 1843) és cikkeinek köszönhetően 1844-ben felvételt nyert a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé, majd 1848 áprilisában a pesti egyetem filozófiai tanszékére kapott kinevezést. Ekkortól használta a „Palotai” nevet.

1848. szeptember 4-én a magyar piaristák „forradalmi” káptalanja tartományfőnökké („kormányzó”) választotta. Bár arra figyelmeztette rendtársait, hogy „minden avatkozástól a politikai és hadi mozgalmakba tartóztassák magukat”, 1849 őszén a császári kormányzat leváltotta, és két hónapot vizsgá-

lati fogságban töltött. Miután 1850-ben a budai és a tatai gimnázium vezetésétől is eltiltották, a meryei rendi birtok számvévője lett. 1852-ben térhetett vissza az iskolába Szegeden. 1855-től Temesvárott lett házfőnök és igazgató, majd 1858-ben ismét tartományfőnökké választották. Ő létesítette 1859-ben a gimnazista korú piarista növendékek kecskeméti stúdiumát, és az 1848-ban bezárt rendi gimnáziumok közül négyet újraindított. Élete utolsó évét elmeháborodott állapotban töltötte Schwarzer Ferenc budai gyógyintézetében, így halála után a tabáni temetőben (a MOM Sportközpont helyén) nyert nyughelyet.

Takáts Sándor

- Komárom, 1860–Budapest, 1932
- magyar–latin–történelem, történetíró, levéltáros

Komáromban született, apja vagyonos fakereskedő volt. A gimnáziumot a helyi bencéseknél és Pozsonyban végezte. Érettségi után, 1880-ban történelmet, magyart és latint hallgatott a budapesti egyetemen. Elsőéves hallgatóként lépett be 1881-ben a piarista rendbe, jórészt megélhetési okokból. Azon szabadelvű piaristák közé tartozott, akik szerzetesi mivoltuknál fontosabbnak tartották tudományos és közéleti szereplésüket. 1886-tól Nyitrán, majd 1889-ben a budapesti piarista gimnáziumban tanított.

1884-től jelentek meg tanulmányai szülővárosa, Komárom történetéről. Később érdeklődése a felvilágosodás kori magyar irodalomtörténet, illetve ennek piarista vonatkozásai felé fordult, amelynek legfontosabb eredménye a pesti piarista gimnázium történetéről szóló monográfiája (1895). Az 1890-es évek közepétől évente több hetet is a Monarchia bécsi közpon-

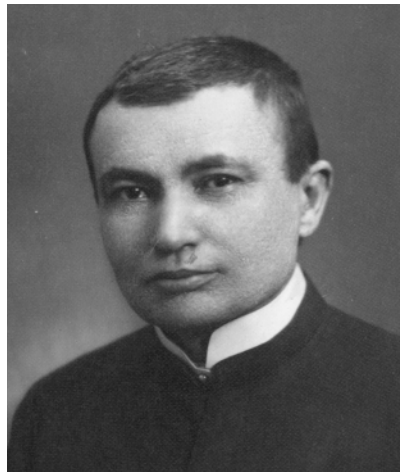
ti levéltáraiban töltött, így 1898-ban magyar kormányt bízta meg, hogy lajstromozza az Udvari Kamarai Levéltár (Hofkammerarchiv) magyar vonatkozású iratait. Eközben fordult érdeklődése a 16-17. századi magyar történelem felé. Legnépszerűbb írásai az erről szóló ismeretlen forrásanyagot tárták föl, élvezetes, közérthető stílusban.

1903-tól a magyar országgyűlés számára végezte az 1790 és 1861 közötti országgyűlési iratok összegyűjtését, főként Budapesten. Azonban nem a budapesti rendházba költözött vissza, hanem a budai Duna-parton álló Fiume Szállóba. 1906-ban a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 1911-ben pedig a képviselőház levéltárosa lett. Bécsben utoljára 1918 májusában kuthatott. 1918 végén visszaköltözött a budapesti rendházba, és ettől kezdve alig mozdult ki a fővárosból. Utolsó munkáiban régebbi tanulmányait rendezte kötetekbe, illetve a reformkori titkosrendőrségi jelentéseket dolgozta föl.

Friedreich Endre

- Mártonfalva, 1878–Budapest, 1952
- latin–görög, könyvtáros, történész

Gyermekkorát különféle dunántúli birtokokon töltötte, ahol édesapja gazdatiszt volt. A gimnáziumot a veszprémi és a pesti piaristáknál, illetve a budai egyetemi katolikus gimnáziumban járta, majd – miután 1893-ban belépett a piarista rendbe – Kecskeméten és Rózsahegyen fejezte be. A budapesti egyetemen szerzett latin és görög szakos diplomájával 1899-ben Temesvárott kezdett tanítani.

1903-tól Veszprémben, 1907-től Vácott, végül 1908-tól nyugalmazásáig Budapesten tanított. Érdekes, eredeti egyéniség volt, kiváló humorral. Óráin szívesen mesélt anekdotákat, a tan-

anyagot szarkasztikus megjegyzéseivel magyarázta. Önironikus megjegyzéseket tett előnytelen külsejére is (a diákok Ragyabunkónak hívták).

Kezdetől fogva érdekelte a piarista rend története. Nyári kutatóútjai nyomán születtek tanulmányai a 17–18. századi magyar piaristákról. 1915-től ő írta az elhunyt rendtagok „kegyeletes életrajzait”, egészen 1941-ig. 1916-ban, amikor elkészült a rend új budapesti székháza, könyvtárossá nevezték ki, hogy egyesítse a házban található gyűjteményeket. Ezek katalogizálása hosszú évekre szóló feladatot jelentett. Tanítványai révén került kapcsolatba a Károlyi és Batthyány családokkal, akik megbízták Batthyány Lajos miniszterelnök és özvegye iratainak feldolgozásával. Legismertebb történelmi tanulmányai ebben a témában születtek, például *Batthyány Lajos gróf laibachi fogságáról* (1927). „Ő még abból a boldogabb nemzedékből származott, amelynek nem számított az idő” – írta róla halálakor Péteri Ferenc, a rend ügyvédje – „Egyszerűsége és különös bogarászása mögött sok olyan tudomány lappangott, mely attól tartok, legalább egy részében vele sírba szállt.”

Schütz Antal

- Maszdorf/Kistószeg, 1880–Budapest, 1953
- hittanár, teológus, egyetemi tanár

Bánáti sváb paraszti családban született. Gimnáziumi tanulmányait kredenciárius diákként a szegedi piaristáknál végezte. Érettségi után, 1899-ben belépett a piarista rendbe. A budapesti egyetemen tanult teológiát, majd 1904-től hittant tanított Szegeden. 1906-tól Budapestre helyezték, ahol a piarista gimnázium hittanára, illetve a Kalazantium teológiatanára lett. Két doktorátust is szerzett:

teológiából a pesti egyetemen (1907), pszichológiából pedig Würzburgban (1917). Emellett elismert középiskolai hittankönyveket írt.

1916-ban a Pázmány Péter Tudományegyetemen teológiai karán a dogmatika professzorává nevezték ki. Latin és magyar nyelvű dogmatikai tankönyvei révén munkássága széles körben ismertté vált. 1925-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották. 1930-ban Corvin-koszorúval, 1942-ben Corvin-lánccal tüntették ki. 1927-ben ő mondta a gyászbeszédet Prohászka Ottokár székesfehérvári temetésén, majd ő rendezte sajtó alá összes műveit. 1930-tól közfigyelmet keltő világnézeti előadásorozatokat (publicum) tartott az egyetemi katolikus egyesületek számára, amelyek nyomtatásban is megjelentek. 1941 februárjában agyvérzés érte, de tanári munkáját 1944-ig folytathatta. Akkor Mosonmagyaróvárra, majd Ausztriába menekült. Csak 1946 márciusában tért haza. Ezután már csak a Kalazantinumban tanított, többek között pedagógiát. Élete utolsó két évét betegágyhoz kötve töltötte.

Zimányi Gyula

- Makó, 1879–Budapest, 1953
- hittan–latin–görög, prefektus, tartományfőnök

Édesapja, Zimányi Imre bognármester Szegeden élt, csak az 1879. évi árvíz miatt költöztek egy időre Makóra. A szegedi piarista gimnáziumba járt, ahol végzős korában az önképzőkör elnöke és a gyorsírókör előadója volt. Ezután lépett a piarista rendbe. Hittanári pályáját 1902-ben Kecskeméten kezdte meg, ahol 1905-től a studensek prefektusa is volt, majd 1907-től, 28 éves korától a Kalazanti-

num prefektusaként irányította a piarista kispapok nevelését. 1920-tól további húsz éven át igazgatóként vezette a Kalazantinum életét. Ezalatt új nevelői stílust valósított meg, amelyet az odafigyelő lelkiatyai gondoskodás, de ugyanakkor kritika és szigorúság jellemezett. Sok növendékének volt lelki vezetője, és sokukkal sűrű levelezést folytatott.

Az 1940. évi káptalan tartományfőnökké választotta. Így ő vezette át a magyar piaristákat a második világháború nehéz évein. Eközben, 1941-ben a romániai rendházak visszatértek a rendtartományhoz, majd ismét elszakadtak. Szabadkán 1942-ben új piarista gimnázium létesült, majd megszűnt. Körleveleiben átfogó utasításokat adott fontos rendi és pedagógiai kérdésekről (konviktusok, közös imádságok, ministrálás stb.). A világháború után négy asszisztenséből kettő nem folytathatta munkáját, így 1946 augusztusában Zimányi is kénytelen volt lemondani. A generális nem engedélyezte a soron következő káptalani választást, hanem Tomek Vincét nevezte ki tartományfőnöknek. Ezért a következő káptalan 1947-ben Zimányit generálisasszisztens-jelöltnek választotta, amelyet azonban nem fogadott el. Utolsó éveiben a budapesti piarista kápolna igazgatójaként folytatta lelkipásztori tevékenységét.

Forrai István

- Debrecen 1928–Kecskemét, 1960
- ének-zene, kórusvezető, zeneszerző

Édesapja, Gundelfinger István a debreceni színház tagja volt. Korai halála után édesanyja Forrai István karmesterhez ment újból férjhez. A gimnáziumot a jezsuiták konviktoraként a szatmárnémeti katolikus gimnáziumban, illetve a debreceni piaristáknál végezte. Már itt kamarakórust alakított diáktársaival. Érettségi után, 1946-ban lé-

pett a piarista rendbe. A teológia mellett a Zeneakadémián tanult, ahol 1952-ben zenetanári diplomát szerzett. 1950-től tanulmányait a rendházon kívül folytatta, de továbbra is vezette a Kalazantinum énekkarát. Közreműködött több budapesti templom kórusában, és üzemi énekkarokat vezetett. 1957-től a Rákóczi gimnázium énektanára lett.

1958-ban visszatérhetett a rendi keretbe, és a kecskeméti piarista gimnáziumban tanított éneket. A diákkórust és a gregorián kórust komoly együttessé fejlesztette. 1959-ben pappá szentelték, és megszerezte zeneszerzői diplomáját. 1960 farsangján a diákokthon lakói adták elő Egymillió fontos bankjegy című kisoperettjét, amely „nemcsak a fülhöz, hanem a szemhez, szívhez, fantáziához szól”, és példát adott az udvarolgatni kezdő fiúk számára arról, hogy milyen az igazi szerelem. A betegség tragikusan korán, 32 évesen vitte a sírba.

Sík Sándor

- Budapest, 1889–Budapest, 1963
- magyar–latin–görög, tartományfőnök, költő, drámaíró, irodalomtörténész, cserkészvezető

Budapesten született, apja ügyvéd volt, de gyerekkorának nagyobbik részét Gödöllőn töltötte. Onnét járt be vasúton a budapesti piarista gimnáziumba. Az 5. osztály után jelentkezett a piarista rendbe, így a középiskolát Kecskeméten fejezte be. 1910-től a váci, majd 1911-től a budapesti piarista gimnáziumban tanított, és ott új, közvetlen nevelői és tanári stílust vezetett be. Schütz Antallal közösen *Imádságoskönyvet* állított össze, és 1912/1913-ben megalapította az ország egyik első cserkészcsapatát. Később, 1919-től az újjáéledő Cserkészszövetség elnöke lett, és ő vezet-

te 1926-ban a Megyeren (Káposztásmegyer) megtartott első Nemzeti Nagytábort.

Gyerekkora óta szívesen írt verseket, és kreativitását piaristaként is megőrizte. Állandó munkatársa volt az *Élet* című katolikus hetilapnak. Első verseskötete (*Szembe a Nappal*) 1910-ben jelent meg. Költői hangjának frissessége, elevensége és optimizmusa nagy sikert aratott. 1929-ben kinevezést kapott a szegedi egyetem irodalomtörténeti tanszékére. Ottani szemináriumaiából baráti társaság nőtt ki, amely közös teadélutánokat, felolvasóesteket is szervezett. 1945-ben a Köznevelési Tanács elnöke lett Budapesten, majd 1947-ben Tomek Vince generális tartományfőnökké nevezte ki. Így egészen haláláig, a kommunista diktatúra legnehezebb évein ő vezette át a magyar piaristákat. Az 1950-es években a piarista kápolnában és más budapesti templomokban tartott konferenciabeszédeivel, verseivel és az általa szerkesztett *Vigilia* folyóirattal sokak számára nyújtott segítséget hitük megőrzéséhez.

Tomek Vince

- Palocsa, 1892–Róma, 1986
- hittan, házfőnök, tartományfőnök, generális

Apja kántortanító volt, ő maga pedig a rózsaszeleki piarista gimnázium diákja lett, az utolsó három évben már piarista növendékként. Otthon a sárosi szlovák nyelvjárásban beszéltek. A budapesti egyetemen szerzett teológiai doktorátust. 1917-től Kecskeméten lett a gimnazista rendi növendékek (studensek) prefektusa. 1920-ban a budapesti Kalazantinum teológiai tanárává és prefektusává, majd

1925-től spirituálisává nevezték ki. 1928-tól asszisztensként tagja volt a rendtartomány irányító testületének is. Emellett

1932-től a budapesti rendház főnöke, 1940-től pedig tartományi vagyongazdálkodó volt. Számos műalkotással gyarapította a rendház kápolnáit, és 1939-ben ő hozta létre a „Piarista borok boltját”. Budapesten rendszeres előadója volt a szlovák katolikus egyesületek rendezvényeinek, 1941-től pedig a Magyarországi Szent Adalbert Társulat elnöke lett. Nem titkolta, hogy „nem lettem sem egész magyarrá, sem egész szlovákká, hanem megmaradtam mindig egész hungarusnak”. 1943-ban rendi vezető tisztségei megszűntek, teológiai tanárként irányította 1944/1945-ben a zsidók mentését a budapesti piarista székházban. 1946-ban a magyar piaristák provinciálisává lett, de egy év múlva az egyetemes káptalan az egész rend generálisává választotta. Sokat tett a rend hivatásának megőrzése és terjesztése érdekében, többek között az USA-ban, Japánban és Szenegálban. Tanácsait nemcsak a Rómába érkező magyar püspökök, hanem a vatikáni hivatalok is kikérték. Tisztségben kétszer is újraválasztották. 1967-ben lemondott, de még közel húsz évet élt Rómában. Miután 1986-ban elhunyt, hamvait saját kérésére Magyarországra szállították, és a Fiumei (akkor Mező Imre) úti sírkertben temették el.

JALLOSICS ENDRE SÍRJA 4

Hol található? A főkapun belépve a főúton haladunk előre, és az árkádsorok előtt balra fordulva érzük el a 17/1. parcellát. Ennek a temetőkerítés felé eső végében áll a Petőfi család sírboltja (tetején lantot tartó sas szobra). Ezt szemközt tekintve, jobb oldalán kikövezett ösvény indul, két oldalán síremlékekkel. Ez a „Budai Pantheon”, amelyben Jallosics obeliszkje jobbról a hatodik (17/1. parcella, 1. sor, 77. sír).

Jallosics Endrét a Kútvölgyi lejtő és a Szilágyi Erzsébet fásor között fekvő „vízvárosi temetőbe” temették. Miután a temetőt az 1930-as években fölszámolták, a fontosabb sírokat a Németvölgyi temetőbe (a mai Gesztenyés kert) helyezték át. 1963-ban ez is a fölszámolás sorsára jutott, ekkor a sírok és síremlékek a Fiumei úti temetőben kaptak közös helyet.

Jallosics Endre (András)

- Tata, 1791–Buda, 1862
- tanár, igazgató, házfőnök, latin és magyar költő

Tatán született, ahol apja vargamesterként kereste kenyerét. A gimnázium elvégzése után 1808-ban lépett a piarista rendbe. (Szerzetesi neve Andreas a S. Josepho volt, ezt magyarul korábban Andrásnak, később Endrének fordították, sírkövére utóbbi került föl.) 1810-ben Máramaroszigeten kezdett tanítani, majd megfordult Szegeden, Tatán, Selmecbányán és Kalocsán. Ottani előjárója

szerint „kitűnő előadó, tanítványai rajonganak érte, ... minden szabad idejét irodalmi tanulmányaira és a költészetre fordítja, becsületet és dicsőséget szerez rendjének”. Költeményei többnyire alkalmi jellegűek voltak, az uralkodót, főpapokat, főurakat vagy jeles eseményeket köszöntöttek. Nyomatásban megjelent 75 költeménye közül 25 magyar nyelvű.

Miután 1830-ban a pesti gimnázium tanára lett, ő adta ki először tanítványai magyar verseit (*Zsenge mutatóványok*, 1833). 1841-ben Nagykanizsára nevezték ki házfőnökké és gimnáziumi igazgatóvá, 1844-ben Grosser János tartományfőnök titkárává választotta, majd 1847-ben a pesti piarista gimnázium és a mellette működő tanítóképző igazgatója lett. Ő vezette az iskolát az 1848. évi forradalom és a Eötvös József oktatási reformkísérletének nehéz hónapjaiban, egészen 1849 őszéig. Azután már csak a tanítóképzőt vezette 1856-ig, miközben 1853-tól a tartományfőnök egyik asszisztenseként is működött. 1858-tól haláláig a budai piarista rendház főnöke volt. Össze gyűjtött költeményei két kötetben jelentek meg (1855, 1862), a második Bajzáth György költségén, akinek iszkaszentgyörgyi birtokát Jallosics meg is verselte (*Septembrales*).

SZABÓKY ADOLF SÍRJA 14

Hol található? 7. parcella, a főbejárattól jobbra fordulva, a kápolnát folytató ház mögött, magas talapzaton álló kőkoporsó, amelyet Schickedanz Albert tervezett 1883-ban.

A különleges síremléket a főváros emeltette a pesti iparos ifjúság érdekében végzett munkájának elismerésül. „A végtisztelet, melyben szerető rendtársai s a hálás iparosok részletettek, oly nagyszerűen meghatározó volt, milyent a közélet legkiválóbb egyéneinek is csak ritkán varázsolhat elő a kegyelet gyöngéd figyelmé” – írta rendtársa, Fekete Endre. A temetési menet 1880. július 24-én a Városház téri piarista kápolnából indult. A téren „az iparos ifjúság egy gyászéneket zengett, mely a harangok bús hangjával egyesülve, ezerek szívében keltett fájdalmas visszhangot. Az iparos-testületek fátyollal borított zászlóikkal, s mi, rendtársai, megtört kebellet álltunk a koporsó körül. ... Mintegy 5000 iparos négyes sorban, mély gyászuk jelvényeivel, csendben haladt a koporsó után a Kerepesi út egész szélességében hullámozó tömeg között, hol a lapok följegyzései szerint legalább negyvenezer ember foglalt helyet. A gyászkocsi előtt a 46 koszorúval tetézt díszkocsi ment, ez előtt pedig az elhunytak érdemrendjeit vitték. A menet csaknem két óra alatt érkezett a temetőbe, hol az ipartársulat a várostól díszes helyet nyert szeretett halottjának nyughelyül.”

Szabóky Adolf

- Buda, 1821–Budapest, 1880
- magyar–hittan–számтан, tankönyvíró, lapszerkesztő, egyesületi elnök

Schneider András budai szücsmester fiaként született a Vízivárosban. A budai piarista gimnázium elvégzése után lépett 1837-ben a piarista rendbe. A kétéves noviciátus után nevét királyi engedéllyel Szabókyra változtatta, és Nagykanizsán kezdett tanítani. 1851-ben a pesti piarista gimnáziummal egy épületben működő elemi iskola egyik reálosztályának tanára lett. Mikor 1854-ben

felállították a német reáliskolát, annak magyar tagozatát is ő vezette. A szaktanítás bevezetése után, 1850-től számtani, mértani és rajzolóstan, földrajzi, hittani tankönyveket írt és fordított, valamint énekeskönyvet állított össze (1867). Már 1845-ben írt a *Religio és Nevelés* című folyóiratba, később pedig ő szerkesztette a Szent István Társulat hetilapjait németül (*Der Katholische Christ*, 1859–1869) és magyarul is (*Katholikus Néplap*, 1862–1865). Számos pesti kölcsönsegélyző, betegsegélyző és temetkezési egyesület elnöke vagy egyesület tagja lett, „mindenütt mélyre ható befolyást gyakorolva szellemének hatalma által.” Legfontosabb műve azonban a felnőtt tanítványai számára alapított Katholikus Legényegylet volt, amely Adolf Kolping kölni példájára, sőt annak jelenlétében alakult meg 1856-ban. A céhrendszer megszűnésének idején a kisiparosok számára nagyon fontosak voltak az önszerveződés új formái. „Bárhol és bármikor jöttek is össze az iparosok ügyeik tisztázására, rendezésére, vagy szervezése végett, Szabóky is köztük volt; bizalommal és lelkesedéssel fogták körül a szerzetes férfit”. Nagy érdemei voltak az Országos Iparegyesület újjá-

alakításában (1867), és a különféle iparkiallítások szervezése során. Érdemeit a király 1871-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztjével, 1874-ben a Vaskorona-rend III. osztályával ismer-
te el.

ZILAHY-SOMOGYI CSALÁD SÍRBOLTJA 5

Hol található? A főbejárattól egyenesen megyünk a főúton, egészen 34-es parcelláig. Ennek végére érve, pontosan a sar-
kon (egy nagyobb sírkápolnával szemben) található a Zilahy-
Somogyi család sírboltja, fekete márvány sírkövel (34. parcel-
la, 1. sor, 24.).

Mándoki Ernő piarista gyászszertartása 1970-ben a Farkasréti temető ravatalozójában volt, honnét holttestét átszállították a Fiumei (akkor Mező Imre) úti temetőbe. Ott akkor nem lehetett egyházi szertartást végezni, így a Fővárosi Tanács külön engedélyével csendben helyezték el a Zilahy-Somogyi család sírboltjába, ahol a Metzger család más tagjai is nyugszanak.

Mándoki Ernő

- Újszentanna, 1919–Budapest, 1970
- latin-német, kórusvezető, cserkészvezető

Metzger Mátyás borbély hetedik gyermekeként szü-
letett. Budapestre költöz-
tek, így az ottani piarista
gimnáziumban tanult, és
érettségi után, 1937-ben be-
lépett a rendbe. Latin és né-
met szakos diplomát
szerzett, majd 1944 január-
jától Debrecenben kezdett
tanítani. Tanári munkája
mellett a 171. Erdősi Imre
cserkészcsapat parancsno-
ka, valamint a gimnázium
karvezetője volt. Kétszáz

tagú kórusával számos ünnepségen föllépett. Arra törekedett, hogy tanítványai megszeressék a zenét.

Az egyházi iskolák államosítása után, 1948-tól haláláig a debreceni Szent István (ferences) plébánia segédlelkészeként működött. Kerékpáron, piarista reverendában járta a plébániához tartozó külterületeket, tanyaközpontokat. A Wolafka-telepi, családi házból kialakított misézőhelyet 1956/1957-ben ministránsai, barátai, rokonai segítségével saját munkájával építette át kápolnává. Főként egykori diákjaiból hozta létre 1949-ben a Szent László Énekkart, amely vasárnaponként a Szent Anna templomban, egyes ünnepi alkalmakkor pedig más debreceni templomokban énekelt. Tagjai húsvétkor kijártak a tanyákra is passiót énekelni. Egyházzenei áhítatok alkalmával az oratórikus zeneirodalom legszebb darabjait (Bach, Haydn, Beethoven, Verdi, Dvořak műveit) adták elő. Ezekben közreműködött a Boldogasszony Kórus is, amelyet a Szent István templomban vezetett. Kiválóan hegedült, néha a Debreceni Filharmonikus Zenekart is kísérette. 1969-ben agydaganattal, sikertelenül műtötték. Budapesten, az Amerikai úti kórházban hunyt el.

A PIARISTÁK NEVESEBB BUDAPESTI TANÍTVÁNYAI A SÍRKERTBEN

Forinyák Géza ①

Hol található? A Forinyák család sírboltja a főbejárattól balra, a fal mellett a 4. sír. A család 1856-tól egészen 1944-ig használta. Gerecsei vörösmárvány sírkő és kereszt díszíti.

- Pest, 1841–Pest, 1860
- joghallgató

Apja régi pesti polgárcsaládból származó ügyvéd volt, a Nádor utca 7. alatt laktak. A gimnázium első négy évét osztályát a bécsi Löwenburg-intézetben végezte, majd tanulmányait 1854-től (a IV. osztályt ismételve) a pesti piaristáknál folytatta, ahol 1859-ben érettségizett. Akkor még „gazdának” készült, mégis az egyetem jogi karára iratkozott be. A Habsburg Birodalom 1859. évi itáliai

vereségén fellelkesült pesti egyetemi ifjúság 1860. március 15-én tüntetőleg szentmisét akart mondani az 1848/1849-ben elhunyt honvédekért. Mivel a rendőrség a belvárosi és a ferences templomot is lezárta előlük, a fiatalok a Kálvin téri református templomba mentek, majd a ferencvárosi temetőbe indultak. A Kerepesi temető bejáratánál felsorakozott katonaság várta őket, amely a tömegbe lőtt. Az egyik lövés Forinyák Géza térdét roncsolta szét. Bár a Rókus-kórházba szállították, de a vérvesztés miatt kétheti szenvedés után elhunyt.

Eötvös Loránd 2

Hol található? A főbejárattól egyenesen, a Fő úton indulva a II. világháborús emlékmű (fekvő háromszög alapú gúla alakú, 5. parcella) után kettős út indul balra. A bal oldali út (Eötvös Loránd út) bal oldalán található a főváros által adott dízsírhely (10/1. parcella, 1. sor, 9. sír). A síremléken álló mellszobor Stróbl Alajos művének (1891) másolata. Az eredeti az Eötvös Kollégiumban (Ménesi út) található, a másolatot Kallós Ede készítette (1932).

- Buda, 1848– Budapest, 1919
- fizikus, politikus, hegymászó

Édesapja báró Eötvös József író és politikus, az első felelős magyar kormány és a kiegyezés utáni első kormány vallás- és közoktatási minisztere (1848, 1867–1871) volt. A két minisztersége közötti években családjával Münchenben, majd svábhegyvi villájában és pesti lakásában élt (Erzsébet tér 10.) Loránd a gimnáziumot 1857 és 1865 között részben nyilvános, részben magántanulóként végezte a budapesti piarista gimnáziumban.

Lelkesedett a forradalom eszményei iránt, 1859/1860-ban az iskolában is „három politikus színű excessust tett”, az 1860. március 15-i sortűznél pedig azért nem volt jelen, mert apja erőszakkal otthon tartotta.

A pesti egyetemen eleinte jogot, és természettudományokat is hallgatott, de végül utóbbiak mellett döntött, és 1870-ben Heidelbergben szerzett doktorátust. Fizikai kutatásait Pesten folytatta, ahol 1871-től az egyetemen tanított, eleinte magántanárként, végül a Fizikai Intézet vezetőjeként. 1875-től saját laboratóriuma volt az egyetemen, ahová lóháton járt be peestszentlőrinci házából. Eleinte a kapillaritás jelenségével

foglalkozott. Ez Eötvös-féle törvény a folyadékok hőmérséklete, molekulasúlya és felületi feszültsége közötti összefüggést fogalmazta meg. Az 1880-as évektől figyelme a gravitáció és földmágnesesség felé fordult, amelyhez új módszereket és műszereket fejlesztett, ki, többek között az Eötvös-féle torziós ingát (variométer). Tudósi munkája mellett 1894/1895-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1899 és 1905 között pedig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. 1875-ben feleségül Horvát Boldizsár igazságügyminiszter lányát, Gizellát. Lányjaival együtt szenvedélyes fényképész és hegymászó volt. 1902-ben róla neveztek el egy dél-tiroli hegycsúcsot (Cima di Eötvös, 2825 m).

Manno Miltiades 7

Hol található? A 46. parcellának a Deák-mauzóleum felé eső oldalán (Kandó Kálmán út), a fák alatt (2. sor, 28. sír). Közös sírban nyugszik feleségével és apósával, Petschacher Gusztáv (1844--1890) építésszel. A síremlék félbetört görög oszlopot ábrázol.

- Pancsova, 1879–Budapest, 1935
- sportember, grafikus, szobrász

Apja vagyonos pesti görög gabonakereskedő volt, aki fiainak görög történelmi neveket adott. Bátyját, aki szintén kitűnő sportoló volt, Leonidasnak hívták. „Előadások alatt nyugtalan, társait háborgatja” - jegyezte föl 1892-ben osztályfőnöke a budapesti piarista gimnázium 2. osztályában. Ezért kezdett sportolni. A 20. század elejének „all-round” sportemberei közé tartozott. Úszásban, futásban kerékpározásban, evezésben, gyorskorcsolyában, síelésben

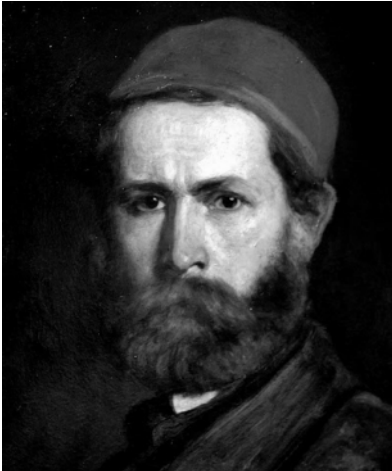
egyaránt versenyzett. A Magyar Úszó Egyesület tagja volt, de 1898-ban megnyerte a Siófok és Budapest között megrendezett országos kerékpárversenyt. 1901 és 1902 között a Budapesti Torna Club (BTC) csatáraként, az első két magyar labdarúgó bajnokság győztese és gólkirálya volt (1901-ben 6 mérkőzésen 17 góllal). Szerepelt a magyar válogatott első, nem hivatalos nemzetközi mérkőzésein is. Evezésben (1902–1906) és gyorskorcsolyában (1900–1909) egyaránt négyszer nyert magyar bajnokságot. Az oslói gyorskorcsolya Európa-bajnokságon 1903-ban 500 méteres távon ezüstérmet, a szentpétervári világ-bajnokságon pedig bronzérmet szerzett. 1906-ban megnyerte a Temzén rendezett rangos Molesey evezős regattát. 1912-ben tagja volt a stockholmi olimpiai játékokon résztvevő evezős nyolcasnak.

Eközben 1905-től a müncheni akadémián tanult festészetet és grafikát. Rajzainak, karikatúráinak is elsősorban a sport volt a témája. Az első világháborúban huszártisztként szolgált a keleti fronton, és ott is számos rajzot készített. A háború után sebesülése miatt visszavonult a versenyzéstől. Az Ébredő Magyarok Egyesülete tagja lett, és hatásos plakátokon rajzolta meg a Tanácsköztársaság kegyetlenségét. Nemes Ősz Györggyel közösen készített domborműve első világháborús emlékművek sorára került föl. 1928-ban ő tervezte a Fradi labdarúgócsapatának máig használt sasmadaras jelvényét. Utolsó sikerét 1932-ben érte el, amikor a Los Angeles-i olimpia szellemi versenyén „Birkózók” című szobrával ezüstérmet nyert.

Lotz Károly 8

Hol található? 28. parcella, díszsor, 40. sír (a Deák-mauzóleumra néző oldalon). Itt van eltemetve felesége, Ónody Anna és annak Jakobey Károlytól született (Lotz által nevére vett) gyerekei: Kornélia, Ilona és Viktor is. A síremléken álló bronzszobor Pásztor János műve (1930), Vignáli Rafael öntötte. Lotz Károly életnagyságú, ülő alakját mintázza, kezében festőpalettával, mögötte az ihletet adó Múzsza áll, aki nevelt lánya, Lotz Kornélia vonásait viseli.

- Bad Homburg, 1833–Budapest, 1904
- festőművész

Három piarista gimnáziumnak is diákja volt, pedig Hessenben született. Apja az ottani herceg kamarása volt, és Budán ismerte meg feleségét, egy budai patikuslányt. Miután Wilhelm Lotz 1841-ben elhunyt, özvegye Vácra költözött. Károly így 1844-ben a váci gimnáziumban kezdte az első nyelvtani osztályt, a másodikat Budán, a harmadikat Pesten végezte. Mindenütt piaristák tanították, és mindenhol első eminens volt. Ennek ellenére a gimnáziumot nem fejezte be, hanem egyik osztálytársa édesapjánál, Marastoni Jakabnál tanult festészetet, amelyet 1852-ben Bécsben Karl Rahl mellett folytatott, aki segédként is alkalmazta.

Mestere halála után, 1864-ben Pestre költözött, és műveivel rendszeresen szerepelt az ottani kiállításokon. Bravúros táj- és zsánerképei mellett nagyszerű könyvillusztrációkat is készített, például Petőfi Sándor verseihez.

Mestere halála után, 1864-ben Pestre költözött, és műveivel rendszeresen szerepelt az ottani kiállításokon. Bravúros táj- és zsánerképei mellett nagyszerű könyvillusztrációkat is készített, például Petőfi Sándor verseihez.

A század végére az ország egyik legismertebb mesterének számított. Életművének legjavát az akkor épült budapesti középületek monumentális falképei teszik ki Művei megtalálhatók (voltak) az Egyetemi Könyvtárban (1875–1876), az Operaházban (1884), a Magyar Tudományos Akadémián (1887–1891), a Mátyás-templomban (1892–1893), a Szent István-bazilikában (1894–1899) és a királyi várpalotában (Habsburg-terem, 1903).

Antall József 9

Hol található? A Deák-mauzóleum mellett, a 28. parcella közepén. A síremléket a család kezdeményezésére a Piarista Diákszövetség és a Magyar Demokrata Fórum állíttatta. Az egyszerű sírt körülvevő „szoborrá szilárdított drapéria” ötlete Makovecz Imrétől származik, megvalósítója Melocco Miklós szobrászművész volt (1999). A kődrapéria két-két sarkát agancsot tartó lovasok, illetve keresztet tartó csuklyás alakok emelik.

- Pestújhely, 1932–Budapest, 1993
- történész, tanár, múzeumigazgató, miniszterelnök

Politikus családból származott. Apja a magyar kormány menekültügyi megbízottja (1939–1944), majd a Kiszgazdapárt képviselője, újjáépítési miniszter (1945–1946) volt. Tanulmányait a budapesti piarista gimnáziumban kezdte, és annak 1948. évi államosítása után az Ady Endre Gimnáziumban fejezte be. Bár barátainak bármikor kész volt szakszerű politikai értékelést adni, a kommunista

diktatúra alatt nem választhatott közéleti pályát. 1954-ben történelem–magyar szakos tanári diplomát szerzett. Eközben, 1952-ben házasságot kötött Fülepp Klárával, akivel később két fiuk született.

1955-ben az Eötvös József Gimnázium tanára lett. Az 1956-os forradalom során az ottani forradalmi bizottság elnökévé választották. Emiatt fegyelmi eljárással áthelyezték a Toldy Ferenc Gimnáziumba, és 1959-ben eltiltották a tanítástól.

1964-ben a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban kapott állást, amelynek 1974-től megbízott főigazgatója, 1985-től főigazgatója lett. Történészként a 19. századi magyarországi mo-

dernizáció mellett az orvostörténet területén is szakértői rangot vívott ki.

A rendszerváltás során több újjáalakuló párt is szeretne volna megnyerni magának, de ő a Magyar Demokrata Fórumba lépett be, amely 1989-ben elnökévé választotta.

Az 1990. évi első szabad országgyűlési választást követően Magyarország miniszterelnöke lett. Koalíciós kormányt hozott létre, és külön megegyezést kötött a legnagyobb ellenzéki párttal (SZDSZ). Miközben kormánya lebontotta a diktatúrát, és létrehozta a demokrácia új intézményeit, méltatlan támadások sora érte. Eközben súlyos rákbetegséggel küzdött, amely 1993 végére legyőzte őt. „Keresztény Magyarországot akarom, mert csak ennek van jövője” – mondta halálos ágyán.

Antall József síremléke, Melocco Miklós, 1999

Hevesy György 10

Hol található? A Magyar Tudományos Akadémia parcellájában, az ívesen elrendezett, gyepszintbe süllyesztett egyforma sírok között (27. parcella, D szektor, 25. sír). Holttestét 2001-ben szállították ide Freiburgból. Akkor kerültek ide dán felesége, Hevesy (Biis) Pia (1902–1979) és bátyja, Hevesy Pál (1883–1988) diplomata maradványai. 2009-ben ebbe a sírba temették legidősebb lányát, Hevesy-Arrhenius Jenny-t (1926–2009) is.

- Budapest, 1885–Freiburg im Breisgau, 1966
- vegyész, Nobel-díjas

Gazdag pesti zsidó polgári családba született. Nagyapja, Bischitz (Bisitz) Dávid 1895-ben magyar nemességet szerzett hevesi előnévvel, apja bányagazgató volt, fiai külföldi egyetemekre jártak. 1903-ban a család katolizált, és 1906-tól a Hevesy nevet használta. György 1903-ban érettségizett a budapesti piarista gimnáziumban. A budapesti egyetemen eltöltött egy év után természet- és

mérnöki tudományokat hallgatott Berlinben és Freiburgban, ahol 1908-ban fizikai doktorátust szerzett. Ezután figyelme a kémia felé fordult. Bécsben és Karlsruheban, majd 1911-től Manchesterben dolgozott Ernest Rutherford laboratóriumában. Itt jött rá arra, hogy a radioaktív izotópok sugárzásának segítségével nyomon lehet követni kémiai vagy biokémiai folyamatokat. Az első világháború alatt a Monarchia közös hadseregében szolgált Nagytétényben, majd 1920-tól Niels Bohr koppenhágai laboratóriumában vállalt állást. Ott fedezte föl 1923-ban a periódusos rendszer 72. számú elemét, a hafniumot. 1927-től a freiburgi egyetemen tanított, a 2. világháború

éveit leszámítva, amikor a nemzetiszocialista rendszer miatt családjával 1935-ben Koppenhágába, 1943-ban pedig Stockholmba költözött. Ő alkalmazta először a radioaktív izotópot a növényi és állati anyagcsere nyomon követésére. A „radioaktív izotópok indikátorként való alkalmazásáért” 1943-ban kémiai Nobel-díjat kapott.

Hüttl Hümér 11

Hol található? A Batthyány-mauzóleum mögött, a mauzóleumot szemközt tekintve, bal oldalról hátul a 2. sírbolt („Hüttl Hümér sírboltja”). A Hüttl Dezsőre utaló sírfeliratot a NÖRI helyezte el 2021-ben.

- Felsőbánya, 1868– Budapest, 1940
- sebészorvos, egyetemi tanár

Öccséhez, Hüttl Dezsőhöz hasonlóan a budapesti piarista gimnáziumban érettségizett, majd 1891-ben orvosi diplomát szerzett. Önálló sebészorvosként 1898-tól működött a Szent László Kórházban, 1900-tól a Poliklinikai Egyesület kórházában, majd 1905-től a Szent István Kórházban és 1919-től a Rókus Kórházban is. Eközben, 1902-től sebgyógyítást tanított magántanárként a buda-

pesti egyetemen, majd 1915-től a gyakorlati sebészet rendkívüli tanára lett.

A műtéti módszerekben számos újítást vezetett be, például a maszk és gumikesztyű kötelező használatát, illetve a metszés irányának megrajzolását a bőr felületén. 1907-ben Fischer Győző szerszámkészítővel együtt sebészeti gyomor-bélvarró gépet készített, és szabadalmaztatott. Ez akkor túlságosan nehéz és drága volt, de 1921-ben Petz Aladár tökéletesítette.

Hüttl Hümér 1934-ben vonult nyugalomba, 1935-től pedig parlamenti felsőházi tagsággal tüntették ki.

Hüttl Dezső 11

- Felsőbánya, 1870– Budapest, 1945
- építész

Apja, Hüttl József bányahi-vatalnok volt, aki az 1880-as években Hunyad megyében, majd Selmecbányán dolgozott. Dezső gimnáziumi tanulmányait Gyulaféhvárára kezdte, majd a 2. osztálytól a budapesti piarista gimnáziumban folytatta, ahol 1888-ban érettségizett. 1892-ben a József Műegyetemen szerzett építészmérnöki oklevelet.

„Nagy szorgalma és tehetsége, valamint szimpatikus egyénisége” felkeltette professzora, Hauszmann Alajos figyelmét, így 1893-tól mellette dolgozhatott a budai várpalota építkezésén, majd 1899-ben lányát, Gizellát is feleségül vehette. 1898-ban Hauszmann mellett a Műegyetem tanársegédje lett a száraz- mű- és vízépítéstani tanszéken, amelyet 1913-tól teljesen ő vett át, és 1940-ig vezetett. „Briliáns rajzokkal kísért magas szintű előadásaival megkülönböztetett tekintélyt és tiszteletet tudott önmaga és az egyetem iránt biztosítani.”

1903-tól kezdett önállóan tervezni, elsősorban budapesti bérházakat, majd középületeket (Magyar Gazdák Biztosító Szövetkezete, Kálvin tér 1., 1911; Pajor Szanatórium, Vas utca 17., 1912; angolkisasszonyok zugligeti kolostora és temploma, 1917; Magyar Tudományos Akadémia bérpalotája, Rákóczi út 2., 1939). 1912-ben megnyerte a budapesti piarista rendházra és gimnáziumra kiírt pályázatot, és ettől kezdve ő tervezte a rend minden fontosabb építkezését (Kecskemét, 1929–1933; Tata, 1929; Vác, 1939–1941), beleértve a Fiumei sírkertben álló

új kriptát is. Ő alkotta meg 1928-ban a Kossuth Lajos tér déli oldalának egységes homlokzati tervét (amely egészében 2019-ben valósult meg).

Vörösmarty Mihály 12

Hol található? A főbejáratától jobbra, a fal mellett, 82. sír, a 13. parcellánál, a Munkásmozgalmi Pantheonnal szemben. Vasráccsal kerített sír. A sírkő tetején koszorúzott lant.

- Pusztanyék, 1800– Pest, 1855
- költő, drámaíró, lapszerkesztő

Apja a Nádasdy család gazdatisztje, majd bérlője volt. A gimnázium alsó négy osztályát a székesfehérvári cisztercielnél, a felső kettőt pedig 1815 és 1817 között a pesti piaristáknál végezte. Lelkesen olvasta Berzsenyi Dániel, Virág Benedek és a klasszikus magyar iskola költőit. 1817-ben Perczel Sándornál vállalt nevelői állást a Tolna megyei Borszönypusztán és Pesten. Így módja volt, hogy magánúton elvégezze a jogi egyetemet, és 1824-ben ügyvédi vizsgát tegyen. A Perczel család könyvtára és ismerősei révén ismerte meg Schiller, Goethe műveit és korabeli magyar irodalmat. 1825-ben megjelent *Zalán futása* című honfoglalási eposza országszerte ismertté tette. 1826-tól Pesten élt, szerény körülmények között, de írói munkájából. Verseskötetei jelentek meg (*Munkái*, I-III, 1833; *Újabb munkái*, I-IV, 1840), szerkesztette a *Tudományos Gyűjteményt* (1827–1831), az *Athenaeumot* (1837–1843), kritikákat és színdarabokat írt (*Csongor és Tünde*, 1831). 1843-ban feleségül vette Csajághy Laurát. Lelkesen kísérte a reformkor politikai mozgalmait. 1848-ban képviselővé választották. A szabadságharc leverése után bujdosnia kellett, majd

1850-ben kegyelmet kapott. Utolsó éveit testi-lelki gyötrelmek között töltötte, amelynek lenyomata utolsó költeménye, *A vén cigány*.

Szerb Antal 13

Hol található? A 24. parcellának a Kossuth-mauzóleum felőli oldalán (1. sor, 77. sír). Rusztkikus kőlap szögletes kővázával. Szerb Antal holttestét 1946-ban Balfon exhumálták, és egykori tanára, Sík Sándor temette el újból a Fiumei úti temetőben.

- Budapest, 1901–Balf, 1945
- író, irodalomtörténész

Apja, Szerb Károly zsidó származású banktisztviselő volt, aki 1906-ben ötéves fiával, Antallal együtt katolizált. 1911-től a budapesti piarista gimnázium diákja volt, ahol életre szóló szellemi útravalót kapott magyartanárától és cserkészparancsnokától, Sík Sándortól. Végig jeles tanuló, az alakulóban levő cserkészcsapat őrvezetője, végzősként, az 1918/1919-es hiányos tanévben pedig

a tekintélyes önképzőkör elnöke volt. A gimnáziumban írta első verseit, novelláit és esszéit. 1920-tól magyar és német irodalmat tanult a budapesti egyetemen, ahol 1924-ben Kölcseyről írt tanulmányával doktorátust szerzett. 1921-től jelentek meg versei, esszéi, novellái a *Nyugatban*, a *Napkeletben*, a *Minervoában* és más lapokban. 1925-ben feleségül vette Lakner Amáliát, majd kétszeri válásuk után 1938-ban Bálint Klárát. 1926-tól a Vas utcai Széchenyi István Felsőkereskedelmi Iskola nyelvtanára volt. A szünidőket Párizsban vagy Itáliában töltötte, az 1929/1930. évet pedig ösztöndíjjal Londonban.

Nemcsak a régi magyar szerzőket, hanem a kortárs európai irodalmat is jól ismerte. *Magyar irodalomtörténet* című összefoglalója 1932-ben elnyerte az erdélyi Helikon által kiírt pályázatot, majd 1934-ban két kötetben jelent meg. „Előadása rokonszenvesen egyszerű s a nagyobb közönség számára is élvezhető; sok lendület és közvetlenség van benne” – írta róla Babits Mihály. Hasonló sikert aratott *A világirodalom története* (I-III, 1941) is. Még népszerűbbek, kultuszművekké váltak misztikus hangulatú, szellemes regényei (*Pendragon legenda*, 1934; *Utas és holdvilág*, 1937). 1944-ben munkaszolgálatosként német katonai védműveket kellett építenie Fertőrákoson, majd Balfon, ahol az embertelen bánásmód következtében elhunyt.

TOVÁBBI ÉRDEKES BUDAPESTI PIARISTA DIÁKOK

Bajza József (1804–1858), költő, kritikus, színházigazgató, sírja: 34/1. parcella (művészparcella), 1. sor, 21. sír (a 34/1. és 34/2. parcellákat elválasztó úton, a temető háta felé indulva jobb oldalt)

Bárczy István (1866–1943), politikus, Budapest főpolgármestere, sírja: 10/1. parcella, 1. sor, 24. sír

Csemegi (Nasch) Károly (1826–1899), pesti és kecskeméti diák, jogász, kúriai tanácselnök, sírja: 28. parcella, díszsor, 1. sír (a Kossuth-mauzóleum felőli sarkon)

Entz Géza, id. (1842–1919), zoológus, egyetemi tanár, sírja: 34. parcella, 12. sor, 2. sír

Gerlőczy Károly (1835–1900), jogász, politikus, Budapest alpolgármestere, sírja: 28. parcella, díszsor, 35. sír (a Deák-mauzóleum felé eső részen)

Giergl Henrik (1827–1871), üvegfestő, üvegyáros, sírja: 17/1. parcella, 1. sor, 5. sír

Imrédy Béla (1891–1946), bankigazgató, miniszterelnök, sírja: 27/1. parcella, 1. sor, 13. sír (családi sírbolt jelképes felirattal, holtteste feltételezhetően az Új Köztemető 298. parcellájában)

Kamer Mayer Károly (1829–1897), politikus, Budapest polgármestere, sírja: 28. parcella, díszsor, 36. sír (a Deák-mauzóleum felé eső részen)

- Martinovics Ignác (1755–1795), ferences szerzetes, egyetemi tanár, jakobinus vértanú, sírja: 11/2. parcella, 1. sír (a magyar jakobinusok között)
- Mátray (Rothkrepf) Gábor (1797–1875), zenetörténész, zeneszerző, sírja: 34/1. parcella, 1. sor, 27. sír (a 34/1. és 34/2. parcellákat elválasztó úton, a temető háta felé indulva jobb oldalt)
- Oláh György (1927–2017), kémikus, Nobel-díjas, sírja: Magyar Tudományos Akadémia parcellája (27. parcella), E szakasz, 1. sor, 22. sír (Hevesy György sírjával majdnem szemben, ahhoz hasonlóan gyepszintbe sülylesztve)
- Petőfi Zoltán (1848–1870), pesti és szegedi diák, költő, író, műfordító, sírja: 17/1. parcella, 1. sor, 3. sír (Petőfi család sír-emléke, lantot tartó sas szobrával)
- Rottenbiller Lipót (1806–1870), politikus, Pest polgármestere, sírja: jobb fal mellett, 196/197. sír
- Schedius Lajos (1768–1847), író, nyelvész, esztéta, sírja: jobb fal mellett, 317. sír
- Springer Ferenc (1863–1920), jogász, politikus, a Ferencvárosi TC alapító elnöke, sírja: 41. parcella, 1. sor, 30. sír
- Toldy (Schedel) Ferenc (1805–1875), orvos, irodalomtörténész, egyetemi tanár, sírja: bal fal mellett, 266. sír
- Vastagh György, id. (1834–1922), festő, 37/1. parcella, 1. sor, 32. sír

MÁS PIARISTA ISKOLÁK DIÁKJAI

- Ady Endre (1877–1919), nagykárolyi diák, költő, író, műfordító, sírja: 19/1. parcella, sziget
- Balázs Sándor (1830–1887), kolozsvári diák, író, műfordító, szerkesztő, sírja: 10. parcella, 1. sor, 98. sír
- Czuczor Gergely (1800–1866), nyitrai diák, bencés szerzetes, költő, író, nyelvész, sírja: 29/1. parcella, 2. sor, 10. sír
- Deák Ferenc (1803–1876), nagykanizsai diák, jogász, politikus, igazságügyminiszter, sírja: 37/1. parcella, sziget (Deák-mauzóleum)
- Fejtő Ferenc (1909–2008), nagykanizsai diák, író, újságíró, történész, sírja: 35. parcella, 2. sor, 63 sír

- Gebhardt Xav. Ferenc (1791–1869), szegedi diák, orvos, egyetemi tanár, sírja: bal fal mellett, 81. sír
- Klapka György (1820–1892), temesvári, kecskeméti és szegedi diák, honvédtábornok, politikus, sírja: 29. parcella, 1. sor, 4. sír
- Kossuth Lajos (1802–1894), sátoraljaújhelyi diák, politikus, író, lapszerkesztő, kormányzó, sírja: 23. parcella, sziget (Kossuth-mauzóleum)
- Krúdy Gyula (1878–1933), podolini diák, író, szerkesztő, sírja: 34/2. parcella, 1. sor, 17. sír
- Mádl Ferenc (1931–2011), veszprémi diák, jogász, köztársasági elnök, 28. parcella, 1. sor, 53. sír (Antall József sírja mellett, háromszög alapú hegyes üveggúla)
- Paulay Ede (1836–1894), sátoraljaújhelyi és budai diák, rendező, színházigazgató, sírja: 34/1. parcella, 1. sor, 2. sír
- Puskás Tivadar (1844–1893), kolozsvári diák, mérnök, feltaláló, sírja: 34/1. parcella, 2. sor, 2. sír
- Reviczky Gyula (1855–1889), lévai diák, költő, író, szerkesztő, sírja: 34/1. parcella, 1. sor, 13. sír
- Semmelweis Ignác (1818–1865), budai diák, sebész, szülészorvos, egyetemi tanár, sírja: 34/2. parcella (jelképes sír, 1965-től budai szülőháza udvarán nyugszik)
- Szigligeti Ede (1814–1878), temesvári diák, drámaíró, műfordító, színházigazgató, sírja: 34/1. parcella, 1. sor, 30. sír
- Szinnyei József, id. (1830–1913), nyitrai diák, könyvtáros, bibliográfus, sírja: 34. parcella, 2. sor, 72. sír
- Táncsics (Stancsics) Mihály (1799–1884), kecskeméti diák, politikus, újságíró, sírja: 34/1. parcella, 1. sor, 46/a. sír
- Vámbéry Ármin (1832–1913), szentgyörgyi diák, nyelvész, etnográfus, keletkutató, egyetemi tanár, sírja: 18/1. parcella, 1. sor, 13. sír
- Virág Benedek (1752–1830), nagykanizsai diák, pálos szerzetes, költő, sírja: 34/2. parcella, 2. sor, 13. sír

NÉVMUTATÓ

A bekarikázott számok a sírokra (lásd a térképet), a többiek oldalszámokra utalnak. Az életrajzok helyét csillaggal* jelöltük.

- Acsay Antal ③ 13
Adorján Jenő ③ 13
Ady Endre 52
Albert Ferenc ③ 13
Albert István ⑥ 24, 25
Andrási József ③ 13
Antall József ⑨ 9, 44-45*
Apáczai Csere János 19
Arányi Béla ③ 13
Babits Mihály 51
Bajza József 8, 51
Bajzách György 34
Baksay József ③ 13
Balanyi György 9
Balázs Sándor 52
Bálint Klára 50
Balla László ⑥ 24
Baranyai Zsigmond ③ 13
Bárczy István 51
Bartha György ⑥ 24
Bartos József ⑥ 24
Batthyány Lajos 28
Beck Alajos ③ 13
Békeffy Károly ③ 13
Berzsenyi Dániel 49
Bischitz (Bisicz) Dávid 46
Bittó István 9
Bohr, Niels 46
Bóna Pál ⑥ 24
Bontó József ⑥ 24
Chmelányi József ③ 13
Cörver János 8
Crouy Frigyes 17
Czirbusz Géza ③ 13
Czuczor Gergely 52
Csajághy Laura 49
Csaplár Benedek ③ 13, 18*
Csemegi (Nasch) Károly 51
Deák Ferenc 52
Dékay Lajos ③ 13
Demka Sándor 7
Dietrich, Johann Heinrich
(von Glöckelsberg) 7
Dugonics András 18, 22
Eberhardt Béla ⑥ 25
Entz Géza id. 51
Eötvös József 40
Eötvös Loránd ② 40-41*
Erdő Péter 10
Fejtő Ferenc 52
Fekete Endre ③ 13, 35
Fischer Győző 46
Forinyák Géza ① 39*
Forrai István ⑥ 24, 25, 30-31*
Frank Ferenc ③ 13
Friedreich Endre ⑥ 25*
Friedreich Endre 27-28*
Fülepp Klára 44
Füves Jenő ⑥ 24
Galambos Károly ⑥ 24
Gebhardt Xav. Ferenc 53
Gerlóczy Károly 51
Giergl Henrik 51
Glöckelsberg ld. Dietrich

- Golda János 10
 Goldperger Lipót 7
 Gottgeb Antal 8, 11
 Grosser János 34
 Gundelfinger István 30
 Haáz János ③ 13
 Hajnal Imre ③ 13
 Hám Antal ③ 13
 Hannig István ⑥ 24
 Hantó Gyula ⑥ 24
 Hauszmann Alajos 48
 Hauszmann Gizella 48
 Hénap Tamás ⑥ 24
 Hevesy (Biis) Pia ⑩ 46
 Hevesy György ⑩ 9, 46-47*
 Hevesy Pál ⑩ 46
 Hevesy-Arrhenius Jenny ⑩ 46
 Horvát Boldizsár 41
 Horvát Gizella 41
 Horvát Sándor 12, ③ 13
 Horváth Cyrill ③ 18, 3, 14-15*
 Horváth György ③ 13
 Horváth Pius ③ 13
 Hüttl Dezső ⑪ 9, 22, 48*
 Hüttl Hümér ⑪ 47-48*
 Hüttl József 48
 Imrédy Béla 9, 51
 Jaeger Ágoston ③ 13
 Jaeger Tamás 22
 Jakobey Károly 42
 Jallosics Endre ④ 33-34*
 Jelenits István 10
 Kalazanci Szt. József 7, 21
 Kallós Ede 40
 Kalmár Endre ③ 13
 Karmayer Károly 51
 Karl János ⑥ 25
 Károlyi Gyula 9
 Károlyi János ⑥ 24
 Katona József 8
 Khuen-Héderváry Károly 9
 Klapka György 53
 Kolosváry Lajos ⑥ 24
 Kolping, Adolf 36
 Kossuth Lajos 53
 Kottek Nándor ③ 13
 Kovács Mihály 10
 Kőrösi Albin ⑥ 24
 Krizsala Ferenc ⑥ 24
 Krúdy Gyula 53
 Lakner Amália 50
 Lenau, Nikolaus 8
 Lenner János 7
 Lévy Imre ③ 13, 16*
 Lotz Ilona 42
 Lotz Károly ⑧ 42-43*
 Lotz Kornélia ⑧ 42
 Lotz Viktor 42
 Mádl Ferenc 53
 Magyar Gábor ③ 13, 20*
 Majtényi Géza ⑥ 24
 Makara János ③ 13
 Makovecz Imre 44
 Mándoki Ernő 37-38*
 Manno Leonidas 41
 Manno Miltiades ⑦ 41-42*
 Marastoni Jakab 43
 Martinovics Ignác 52
 Mátray (Rothkrepf) Gábor 52
 Maywald József ⑥ 24
 Medveczky János ⑥ 25
 Medvigy Mihály 10
 Megyer József 20
 Melocco Miklós 44-45
 Metzger Mátyás 37
 Miskolczy István ⑥ 24
 Nemes Ősz György 42

- Német Károly ⑥ 24
 Oláh György 9, 52
 Ónody Anna ⑧ 42
 Orbán János ⑥ 24
 Orbán Viktor 10
 Ormándy Miklós ③ 13, 19*
 Ottlik Géza 9
 Örkény István 9
 Öveges József 9
 Palotai Id. Purgstaller
 Para Imre ⑥ 24
 Pásztor János 42
 Paulay Ede 53
 Perczel Sándor 49
 Perényi József ⑥ 24
 Péteri Ferenc 28
 Petlanovits Lajos ③ 13
 Petőfi Sándor 8, 43
 Petőfi Zoltán 52
 Petschacher Gusztáv ⑦ 41
 Petz Aladár 47
 Pilinszky János 9
 Pivár Ignác ③ 13, 17*
 Pogány János 10
 Pogor Ödön ⑥ 24
 Polák Ede ③ 13
 Prohászka Ottokár 29
 Prónai Antal ③ 13, 21*
 Purgstaller József ⑥ 15, 24,
 25-26*
 Puskás Tivadar 53
 Rahl, Karl, 43
 Rappensberger Kajetán ③ 13
 Reviczky Gyula 53
 Rottenbiller Lipót 52
 Ruppert József 24
 Rutherford, Ernest 46
 Schandl Miklós ⑥ 24
 Schedius Lajos 52
 Schickedanz Albert 35
 Schirkhuber Móric ③ 13
 Schmidt Ágoston ③ 13
 Schmidt Gusztáv 24
 Schneider András 36
 Schütz Antal ⑥ 9, 24, 25, 28-
 29,* 31
 Schwarzer Ferenc 26
 Sebes Ferenc ⑥ 24
 Seenger Béla 22
 Semmelweis Ignác 53
 Sík Sándor ⑥ 21, 24, 25, 31-
 32*, 50
 Simai Kristóf 21
 Simonides István ⑥ 24
 Sinkovits Ferenc ⑥ 24
 Somhegyi Ferenc ③ 13
 Sótanyi István ⑥ 23, 24, 25
 Springer Ferenc 52
 Stróbl Alajos 40
 Szabó Zoltán 9
 Szabóky Adolf ⑭ 35-37*
 Szaiff János ③ 13
 Szepesi Imre ③ 13, 14*
 Szerb Antal ⑬ 9, 50*
 Szerb Károly 50
 Szigligeti Ede 53
 Szinger Kornél ⑥ 24
 Szinnyei József 53
 Szölgvényi János ③ 13
 Takács József ③ 13
 Takáts Sándor ⑥ 24, 26*
 Táncsics Mihály 53
 Teleki Pál 9
 Thomek István 12
 Tihanyi Béla ⑥ 24
 Titz Antal ③ 13
 Toldy Ferenc 52
 Tomek Vince ⑥ 24, 25, 32-33*

Tőkés Lajos ⑥ 25
Trautwein János ③ 13
Tuma Ferenc ③ 13
Vámbéry Ármin 53
Várady Lipót Árpád 9
Vastagh György
Vidákovits Dániel ⑥ 24
Vignáli Rafael 42

Virág Benedek 49, 53
Vörösmarty Mihály ⑫ 8, 49*
Wagner Antal ⑥ 24
Wenckheim Béla 9
Zilahy-Somogyi család 37
Zimányi Gyula ⑥ 24-25, 29-
30*

A FIUMEI ÚTI SÍRKERT JELESEBB PIARISTA EMLÉKEI

